

Imre
Kertész

Bezосudovost'

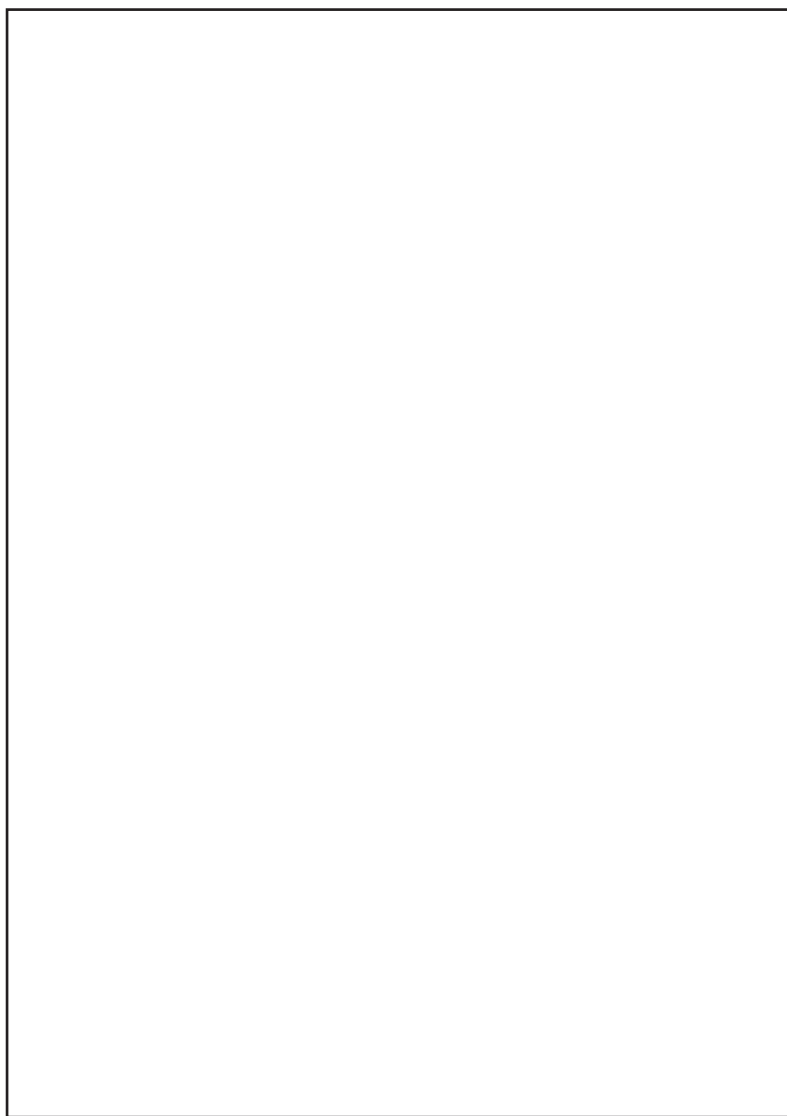
Strhajúci, podmanivý, zábavný a šialene úprimný
príbeh o vášni, láske, zúfalstve a klanstve

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Imre
Kertész

Bezosudovosť

Z maďarčiny preložila
EVA KROUPOVÁ

slovar

Copyright © Imre Kertész 1975

Published by permission of Rowohlt Berlin Verlag GmbH, Berlin

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,

Bratislava 2000, 2018

Translation © Eva Kroupová 2000, 2018

ISBN 978-80-556-3464-7

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

1

Dnes som nebol v škole. Ba vlastne bol, ale iba preto, aby som sa vypýtal od triedneho učiteľa. Odovzdal som mu aj otcov list, v ktorom ho z „rodinných dôvodov“ žiada o moje uvoľnenie. Opýtal sa, čo za dôvody by to mali byť. Keď som povedal, že otca povolali do pracovnej služby, viac sa nevypytoval.

Nenáhlil som sa však domov, ale k nášmu obchodu. Otec vrazil, že ma tam budú čakať. Dodal ešte, aby som sa poponáhľal, lebo ma možno budú potrebovať. Veď asi preto ma vypýtal zo školy. Alebo aj preto, aby som „bol pri ňom v tento posledný deň pred odchodom z domu“. Tak nejako to povedal matke, ak sa dobre pamätám, keď jej ráno telefonoval. Je totiž štvrtok a v tento deň, ako aj v nedeľu, patrím podľa dohody popoludní mame. Ale otec jej dnes oznámil: – Ďurka ti dnes nemôžem poslať, – a odôvodnil to spomínanou vetou. Alebo možno inak. Bol som ráno po nočnom leteckom poplachu trochu ospalý, preto sa presne nepamätám. Ale určite viem, že to povedal. Ak nie mame, tak niekomu inému.

Chvíľu som sa aj ja zhováral s mamou, ale už si ani nepamätám, o čom. Možno mi trochu aj zazlievala, že som

sa s ňou vzhľadom na otcovu prítomnosť zhováral iba krátko. Nuž, ale dnes musím byť naozaj po vôli jemu. Keď som odchádzal z domu, ešte aj macocha mala pre mňa v predsieni zopár dôverných slov. Dúfa vraj, že v tento pre nás všetkých taký smutný deň „môže rátať aj s mojím primeraným správaním“. Nevedel som, čo mám na to odpovedať, tak som nepovedal nič. Asi si moje mlčanie vysvetlila nesprávne, lebo pokračovala nejakto tak, že sa ma týmto upozornením nechcela dotknúť, lebo vie, že to nie je potrebné. Nepochybuje o tom, že ako pätnásťročný veľký chlapec aj sám chápem vážnosť situácie, v ktorej sme sa ocitli. Prikývol som. Videlo sa mi, že jej to stačí. Nepatrne vystrela ku mne ruku, až som sa zľakol, že ma nebudaj chce objasniť. Ale neurobila to, iba si zhlboka rozochvene vzdychla. Zbadal som, že jej zvlhli oči. Bolo mi to nepríjemné. Potom ma nechala odísť.

Zo školy k nášmu obchodu som prešiel peši. Na to, že sa jar iba prebúdza, bolo čisté vlahé ráno. Aj som si chcel rozopnúť kabát, ale rozmyslel som si to. V ľahkom protivetre by mi mohol jeho okraj zakryť žltú hviezdu, a to by bolo proti predpisu. V niektorých záležitostiach musím byť už obozretnejší. Pivničné skladisko dreva máme tu nablízku, v jednej vedľajšej ulici. Vedú k nemu strmé schody. Otca a macochu som našiel v kancelárii – sklenej kľietke hneď vedľa schodov, vysvietenej ako akvárium. Bol s nimi aj pán Sütő. Poznám ho odvtedy, čo bol u nás zamestnaný ako účtovník a správca nášho druhého skladu, ktorý sa nachádzal na otvorenom priestranstve. Ten už medzičasom od nás odkúpil. Aspoň tak to každému hovoríme. Keďže pán Sütő je z rasového hľadiska v po-

riadku, nemusí nosiť žltú hviezdu, celé je to, ak to správne chápem, taký obchodný podvod. Môže tak bdiieť nad naším tamojším majetkom a vďaka nemu sme sa zatiaľ ani príjmov nemuseli celkom zriecť.

Predsa som ho len pozdravil trochu inak ako kedysi, lebo veru, v istom zmysle má dnes vyššie postavenie ako my. Aj otec s nevlastnou matkou sú k nemu akísi pozornejší. On však o to rozhodnejšie trvá na tom, aby mohol otca aj naďalej oslovovať pán šéf a macochu milostivá pani, akoby sa nič nebolo stalo. Ani pobožkať ruku jej nikdy nezabudne. Mňa takisto privítal zvyčajným žartovným tónom. Hviezdu akoby ani neregistroval. Ostal som stáť pri dverách a oni pokračovali, kde prestali, keď som vstúpil. Videlo sa mi, že som prerušil akési rokovanie. Spočiatku som ani nerozumel, o čom hovoria. Na chvíľu som privrel oči, lebo sa mi ešte pred nimi mihalo od silného slnka tam vonku. Kým som ich mal privreté, rozprával čosi otec, keď som ich pootvoril, pokračoval pán Sütő. Na hnedastej okrúhlej tvári s úzkymi fúzikmi a malou štrbinkou medzi dvoma prednými širokými bielymi zubmi mu poskakovali žltočervené krúžky slnka a vyzerali ako otvárajúce sa vredy. Nasledujúcu vetu povedal opäť otec, hovoril o nejakom „tovare“, ktorý „by bolo najlepšie“, keby si pán Sütő „hneď vzal so sebou“. Pán Sütő nemal námietky. Nato otec vybral zo zásuvky písacieho stola balíček. Len vtedy som pochopil, o aký tovar vlastne ide. Podľa plochého tvaru som ten balíček spoznal: bola to škatuľa zabalená v hodvábnom papieri a previazaná špagátikom. V nej sú ukryté naše cennejšie šperky a podobné veci. Nazdávam sa, že práve pre moju prítom-

nosť to nazvali tovarom, aby som nevedel, o čo ide. Pán Sütő si balíček ihneď vložil do aktovky. Potom sa trocha začali medzi sebou dohadovať. Pán Sütő vytiahol plniace pero a za každú cenu chcel otcovi písomne potvrdiť prevzatie „tovaru“. Dlho na tom nástojil, i keď mu otec vravel, aby „sa nesprával ako decko“ a že medzi nimi „takéto niečo nie je potrebné“. Zbadal som, že pánu Sütőovi to dobre padlo. Napokon povedal: – Viem, že mi dôverujete, pán šéf, ale všetko má svoj poriadok a formu. – Dokonca si prizval na pomoc aj macochu: – Či nie, milostivá pani? – Ale ona s unaveným úsmevom zašemetila iba, že je na nich, ako tento problém vyriešia.

Trochu ma to už začalo unavovať, keď nakoniec predsa len odložil pero. Potom začali riešiť, čo s tunajším skladdom. Čo len urobiť s tým množstvom dosák. Otec zastával názor, že sa treba poponáhľať, lebo úrady môžu „siahnúť na obchod“, a požiadal pána Sütőa, aby využil svoje skúsenosti a odborné znalosti a pomohol nevlastnej matke v tejto záležitosti. Pán Sütő sa k nej obrátil a okamžite vyhlásil: – To je predsa samozrejme, milostivá pani. Veď budeme aj tak v ustavičnom styku pri vyúčtovaní. – Predpokladám, že hovoril o sklade, ktorý už vlastnil on. Konečne sa začal lúčiť. Dlho so zarmúteným výrazom potriasal otcovi ruku. Konštatoval pritom, že „v takejto chvíli niet miesta na dlhé reči“, preto chce otcovi povedať na rozlúčku iba jedno: – Do skorého videnia, pán šéf. – Otec mu s trpkým úsmevom odvetil: – Dúfajme, že bude tak, pán Sütő. – Vtedy si nevlastná matka otvorila kabelku, vybrala z nej vreckovku a rovno si ju priložila k očiam. Z hrdla sa jej predierali čudné zvuky. Ostalo ticho, situácia bola veľ-

mi trápna, cítil som, že aj ja by som mal niečo urobiť. Ale zasiahlo ma to všetko nečakane, nič múdre mi preto nezišlo na um. Videl som, že aj pán Sütő je už stiesnený: – Ale, milostivá pani, – povedal, – nesmiete. Naozaj nie. – Vyzeral trochu vystrašený. Sklonil sa, ústa mu takmer padli na jej ruku a vtlačil na ňu zvyčajný bozk. Vzápätí zamieril k dverám, ledva som stihol odskočiť. So mnou sa aj zabudol rozlúčiť. Keď vyšiel, ešte sme nejaký čas počuli jeho ťažké kroky na drevených schodoch.

Po chvíli ticha otec povedal: – Nuž, zasa sme o niečo ľahší. – Macocha sa vtedy so zastretým hlasom spýtala, či otec predsa len nemal prijať od pána Sütőa to potvrdenie. Otec odvetil, že takéto potvrdenie nemá nijaký „praktický význam“ a navyše by ho bolo možno nebezpečnejšie ukrývať ako škatuľu samu. A vysvetľoval jej, že teraz treba všetko „staviť na jednu kartu“, a síce na to, že budeme úplne dôverovať pánu Sütőovi, keďže nám nič iné nezostáva. Nato sa nevlastná matka odmlčala, no poznamenala, že otec môže mať pravdu, ale ona by sa predsa len lepšie cítila „s potvrdením v ruke“. Nevedela však vysvetliť prečo. Vtedy ju už otec začal súriť, aby sa pustili do práce, ktorá ich ešte čaká, keďže čas letí. Chcel jej totiž odovzdať účtovné knihy, aby sa v nich vyznala aj ona a aby sa obchod nemusel zastaviť len preto, že on bude v pracovnom tábore. Medzitým si aj so mnou vymenil zo pár slov. Spýtal sa, či ma bez problémov pustili zo školy a tak ďalej. Nakoniec mi povedal, aby som si sadol a bol ticho, kým oni s nevlastnou matkou preberú tie knihy.

Lenže to trvalo dlho. Spočiatku som sa pokúšal byť trpezlivý a usiloval som sa myslieť na otca, presnejšie na

to, že zajtra odíde a pravdepodobne ho dlho neuvidím. Ale po nejakom čase ma tie myšlienky unavovali, a keďže som nemohol pre otca nič urobiť, začal som sa nudiť. Aj posedávanie ma omrzelo a len aby bola nejaká zmena, podišiel som k vodovodu a napil som sa z kohútika. Nepovedali mi nič. Neskôr som zašiel dozadu medzi dosky na malú potrebu. Keď som sa vrátil, umyl som si ruky pri hrdzavom umývadle a napokon vybral z tašky desiatu, vybalil ju a zjedol. Potom som sa opäť napil. Ani tento-raz nepovedali nič. Vrátil som sa na svoje miesto. A ešte veľmi dlho som sa strašne nudil.

Bolo už popoludnie, keď sme vyšli na ulicu. Opäť sa mi mihalo pred očami, teraz mi zasa prekážalo silné svetlo. Otec sa pridlho bavil s dvoma sivými kovovými zámkami, až som mal pocit, že úmyselne. Kľúče potom odovzdal macoche, lebo on ich už vraj nebude potrebovať. Otvorila si kabelku, obával som sa, že opäť vyberie vreckovku, ale tentoraz do nej len pustila kľúče. Náhlivo sme vykročili na cestu. Najprv som si myslel, že ideme domov. Ale nie, ešte sme šli nakupovať. Nevlastná matka mala úctyhodný zoznam vecí, ktoré by mohol otec v pracovnom tábore potrebovať. Časť už včera zadovážili. Ostatné sme mali zohnať dnes. Bolo mi trochu nepríjemné ísť s nimi takto v trojici so žltými hviezdami. Keď som sám, tak sa na nej skôr zabávam. Znepokojovalo ma to, ani neviem prečo. Neskôr som tomu však už nevenoval pozornosť. V obchodoch bolo veľa ľudí. Výnimkou bol iba ten, kde sme kupovali plecniak. V tom sme boli sami. Vzduch tu bol nasýtený štekľivou vôňou impregnovaného plátna. Obchodník, malý žltý človečik s jagavým umelým chru-

pom, s rukávnikom na jednom lakti, ako aj jeho tučnučka manželka, boli veľmi milí. Nakopili pred nás na pult množstvo tovaru. Všimol som si, že obchodník vraví žene „moja“ a s týmto oslovením ju posielal osobitne po každý kus tovaru. Poznám tento obchod, veď bývame neďaleko, ale vnútri som ešte nikdy nebol. Je to vlastne obchod so športovými potrebami, i keď v ňom predávajú aj iný tovar. Najnovšie si tu možno kúpiť aj žltú hviezdu ich výroby. A žltá látka je teraz nedostatkový tovar. (Moja macocha sa včas postarala, aby nám nechýbala.) Ak sa nemýlim, prilepili látku na kúsok kartónu, lebo takto má hviezda krajší tvar, jej cípy nie sú tak smiešne skrútené ako neraz na domácky zhotovených. Všimol som si, že aj ich zdobia výrobky vlastnej produkcie. Vyzeralo to, ako by chceli urobiť zákazníkom chuť kúpiť si ich.

A už prichádza stará pani s tovarom. Ešte predtým sa obchodník zdvorilo informoval, či ide o nákup do pracovnej služby. Nevlastná matka povedala, že áno. Starký smutne prikývol. Zvädnuté predlaktie posiate pečevnými fľakmi zdvihol dohora a potom ho spustil s lútostivým gestom na pult. Vtedy mu macocha spomenula, že by sme potrebovali plecniak, či nejaký majú. Starký zaváhal, ale potom povedal: – Pre vás mám. – A obrátil sa na ženu: „Prines, moja, pánovi jeden zo skladu.“ Plecniak sa nám ihneď zapáčil. No obchodník poslal manželku ešte po niekoľko vecí, ktoré podľa jeho názoru otcovi „nesmú tam, kde pôjde, chýbať“. Rozprával sa s nami veľmi ohľaduplne a podľa možnosti sa vyhýbal slovu „pracovná služba“. Ponúkal nám rozličné užitočné veci, napríklad hermeticky uzavierateľný obedár, viacúčelový vreckový

nožík, chlebník a iné, čo uňho „v takýchto prípadoch kupujú“. Nevlastná matka kúpila otcovi aj ten nožík. Mne sa tiež páčil. Keď už bolo všetko pokope, obchodník zavrelil žene: „Kasa!“ Na to sa stará pani horko-ťažko vteperila do priestoru medzi pokladnicou a čalúnenou stoličkou. Obchodník nás vyprevadil až k dverám. A nakoniec dodal, „nech má aj inokedy tú časť“. Dôverne sa naklonil k otcovi a tíško povedal: „Nech je tak, ako si to my predstavujeme, vy, pane, a ja.“

Konečne sme sa pobrali domov. Bývame vo veľkom činžiaku neďaleko námestia, kde stoja električky. Už sme boli na poschodí, keď si macocha spomenula, že zabudla vybrať prídela chleba. Vrátiť sa k pekárovi pripadlo mne. Musel som vystáť menší rad, kým som sa dostal do obchodu. Najprv sa bolo treba pristaviť pri pekárovej žene – blondínke s veľkými prsami –, ktorá odstrihla príslušné políčko z háрку lístkov, a potom som postúpil k pekárovi, ktorý vážil chlieb. Ani neodpovedal na pozdrav, je o ňom všeobecne známe, že nemá rád Židov. Preto mi aj podhodil o pár dekagramov menej. Ale počul som aj to, že takto si šetrí z dávok na jednotlivé osoby. Z jeho zlostného pohľadu a rýchlych pohybov som pochopil, prečo nemôže mať rád Židov: musel by mať totiž nepríjemný pocit z toho, že ich klame. Ale takto koná z presvedčenia, jeho činy vedie idea, čo – treba uznať – je čosi celkom iné.

Od pekára som sa ponáhľal domov, lebo som bol už veľmi hladný. Aj pri Annamárii som sa pristavil len na slovičko. Keď som sa rozbehol po schodoch, skackala po nich práve dolu. Býva na našom poschodí u Steinerovcov, s ktorými sa spolu so starými Fleischmannovcami stre-

távame najnovšie každý večer. Predtým sme nevenovali pozornosť susedstvu, ale teraz vysvitlo, že sme rovnakej rasy, a to si vyžaduje aspoň malú každodennú výmenu názorov na naše spoločné vyhliadky. My dvaja sa za ten čas zhovárame o iných veciach, a tak som sa dozvedel, že Steinerovci sú iba jej strýko a teta. Rodičia sa totiž rozvádzajú, a keďže sa o nej ešte nevedeli dohodnúť, rozhodli sa, že bude lepšie, keď nebude ani u jedného z nich. Predtým bola vo výchovnom zariadení, práve z tohto dôvodu, ako, mimochodom, dávnejšie aj ja. Aj ona má asi štrnásť rokov. Má dlhý krk. Pod žltou hviezdou badať už zaobľujúce sa prsia. Tiež ju práve poslali k pekárovi. Pýtala sa, či by som si poobede nechcel zahrať žolíka s ňou a dvoma sestrami, čo zasa bývali nad nami. Annamária sa s nimi priatelí, ale ja ich poznám iba zbežne - z chodby a úkrytu. Mladšia z nich môže mať ešte len tak desať-jedenásť. Staršia, to viem od Annamárie, je rovnako stará ako ona. Zavše, keď sa pozerám z okna izby, čo vedie do dvora, vídam ju ponáhľať sa z domu či práve domov po chodbe naproti. Zopár ráz som sa s ňou stretol pod bránou. Aj som si pomyslel, že takto by som sa s ňou mohol bližšie zoznámiť - nebol by som proti. No v tej chvíli som si spomenul na otca a povedal som dievčaťu: dnes nie, otca mi pozvali. Vravela, že od strýka už počula o mojom otcovi. Konštatovala teda: - Pravdaže. - Chvíľu sme obaja mlčali. Potom sa spýtala: - A zajtra? - Odvetil som: - Radšej pozajtra. - A ešte som narýchlo dodal: - Možno.

Keď som prišiel domov, otca a macochu som už našiel pri stole. Macocha vzala do rúk môj tanier a spýtala sa ma, či som hladný. - Strašne, - odvetil som, nemysliac

v tej chvíli na nič iné, veď to bola naozaj pravda. Dobre mi naložila na tanier a na svoj dala iba trochu. Ja som si to ani nevšimol, ale otec sa jej opýtal: Prečo? Chcela tým naznačiť, že nie je schopná prijať nijaké jedlo. Vtedy som pochopil, že som asi urobil chybu. Pravdaže, otec nesúhlasil s jej počínaním. Dôvodil, že by sa nemala opúšťať práve teraz, keď sa od nej bude vyžadovať sila a vytrvalosť. Nevlastná matka mu na to neodpovedala, ale začul som čosi, a keď som zdvihol oči, aj som videl, že plače. Opäť to bolo veľmi trápne, usiloval som sa pozerat iba do taniera. Napriek tomu som si všimol, že otec sa k nej nahol a dotkol sa jej ruky. O minútu som zbadal, že je okolo mňa úplné ticho a oni sedia ruka v ruke hlboko do seba zahľadení, tak ako na seba hľadievajú muž a žena. Toto som nikdy nemal rád a aj teraz ma to skľučovalo. I keď je to celkom prirodzené, myslím si. No aj tak to nemám rád. Nevieť prečo. Hneď sa mi ulavilo, keď sa opäť začali zhovárať. Opäť prišla reč aj na pána Sütöa, hoci len krátko, aj na škatuľu a naše skladisko. Počul som, ako otec poznamenal, že je spokojný, že aspoň tieto veci sú „v dobrých rukách“. Aj nevlastná matka zdieľala jeho názor, hoci aspoň len tak letmo ešte raz spomenula potvrdenie, ale už iba tak, že takéto záležitosti sa zakladajú naozaj iba na dôvere, a je otázne, či by aj potvrdenie stačilo. Otec pokrčil plecami a odvetil, že nielen v obchodných záležitostiach, ale ani „v iných oblastiach života“ nejestvujú už nijaké záruky. Ona si len zhlboka vzdychla a súhlasila s ním. Ľutovala, že to opäť spomenula, a prosila otca, aby takto nehovoril a nerozmýšľal. A potom sa zasa začal znepokojovať on, trápila ho predstava, ako sama zvládne

veľké starosti, ktoré ju čakajú v týchto ťažkých časoch. Macocha však povedala, že nebude sama, veď tu s ňou budem ja. My dvaja, pokračovala, dáme jeden na druhého pozor, kým sa otec medzi nás nevráti. Obrátila sa aj ku mne a spýtala sa, či bude ozaj tak. Usmievala sa, ale pery sa jej chveli. Povedal som, že bude. Aj otec pozrel na mňa nežným pohľadom. Akosi ma to chytilo za srdce, a aby som na znak toho aj niečo urobil, odsunul som tanier s jedlom nabok. Všimol si to a spýtal sa, prečo nechcem jesť. – Nemám chuť, – odvetil som. Zbadal som, že mu to dobre padlo: pohladil ma po hlave. A po tomto dotyku ma začalo čosi dusiť v hrdle. Nebol to však plač, ale akási nevoľnosť. Už by som bol rád, keby bol otec preč. Bol to hrozný pocit, ale bol taký zreteľný, že ma úplne zmiatol. Vzápätí by som sa už bol asi rozplakal, ale nebol na to čas, lebo prichádzali hostia.

Macocha sa o nich zmienila. Vraj príde iba najbližšia rodina. Otec čosi naznačil pohybom ruky a ona na to zareagovala: – Nuž, chcú sa s tebou rozlúčiť. To je predsa prirodzené! – Vtom sa ozval zvonček. Prišla macochina sestra i jej mama. Čoskoro prišli aj otcovi rodičia – starý otec a stará mama. Starkú sme hneď usadili na pohovku, lebo s ňou je to tak, že aj cez silné okuliare sotva niečo vidí a podobne je na tom i so sluchom. Zato by sa však rada zúčastňovala na všetkých udalostiach, ktoré sa okolo nej odohrávali. Zavše je s ňou komunikácia náročná. Jednak preto, lebo jej treba ustavične kričať do ucha, aby vedela, ako situácia napreduje, a jednak treba šikovne zabrániť tomu, aby sa do vecí zamiešala, lebo jej aktivita by tam vniesla zbytočný chaos.

Matka mojej macochy prišla v kužeľovitom bojovnom klobúku so strieškou – vpredu s pierkom naprieč. Čoskoro ho však odložila a vtedy vynikli jej pekné, trochu riedke snehobiele vlasy stiahnuté do malého drdola. Má úzku žltkastú tvár, veľké tmavé oči, ochabnuté líca jej ovísajú. Pripomína múdreho čistokrvného poľovníckeho psa. Ustavične potriasa hlavou. Jej pripadla úloha zbalit' otcovi plecniak, lebo sa tomu vraj mimoriadne rozumie. Ihneď sa pustila do práce, ukladala veci podľa macochinho zoznamu.

Z macochinej sestry sme nemali nijaký úžitok. Je od nej oveľa staršia, akoby ani nebola jej sestrou: malá, tučná, s tvárou čudujúcej sa bábky. Bez prestania štebotala, plakala a každého vyobjímala. Ja sám som mal čo robiť, ak som sa chcel uvoľniť z jej mäkkého napudrovaného poprsia. Keď si sadla, mäso z celého objemného tela sa jej zrútilo na kolená. Ale aby som nezabudol na starého otca: ostal stáť pri pohovke vedľa starej mamy a trepezlivo, bez jediného záchvevu tváre počúval jej ponosy. Najprv fňukala kvôli otcovi, ale potom na jeho problémy pomaly aj zabudla pre vlastné trápenie a starosti. Sťažovala sa na bolesť hlavy a na hučanie a šum, ktorý jej spôsobuje v uchu vysoký krvný tlak. Starý otec si na jej bedákanie už zvykol, ani jej neodpovedal. Ale za celý čas sa od nej ani na chvíľu nevzdialil. Ani raz som ho nepočul prehovoriť a zakaždým, keď som sa pozrel tým smerom, kde stál, videl som ho v tom istom kúte, ktorý bol postupne, ako sa zvečerievalo, čoraz temnejší. Nakoniec už dopadalo žltkasté slabé svetlo iba na jeho holé čelo a krivky nosa, očné jamky a spodná časť tváre sa pono-

rili do tmy. Len blikot jeho drobných očí naznačoval, že nenápadne sleduje každý pohyb v izbe.

Napokon prišla ešte jedna macochina sesternica aj s manželom. Volám ho ujo Vilo. Má nejaký problém s chôdzou, na jednej nohe nosí topánku s hrubšou podrážkou, čomu vďačí za výsadu, že ho nepovolajú do pracovného tábora. Hlavu má ako hruška – hore širokú, vypuklú a plešatú, líca sa mu k brade zužujú. V rodine si všeobecne jeho mienku vážia, keďže predtým, ako si otvoril dostihovú stávkovú kanceláriu, sa venoval i novinárčine. Aj teraz prišiel so zaujímavými správami, ktoré získal z „dôverných prameňov“ a sú „zaručene hodnoverné“. Uvelebil sa v kresle, chorú nohu meravo vystrel, suché ruky si hlučne šúchal jednu o druhú a ubezpečoval nás, že čoskoro „možno očakávať radikálnu zmenu v našej situácii“, keďže sa o nás začali „tajné rokovania“ medzi Nemcami a spojeneckými mocnosťami za účasti neutrálnych sprostredkovateľov“. Nemci totiž, ako nám to ujo Vilo vysvetlil, „dnes už pochopili beznádejnosť svojej situácie na frontoch“. Podľa neho sme im my, „židovské obyvateľstvo Budapešti“, doslova prišli vhod v úsilí „získať výhody u spojencov“. Tí, pravdaže, urobia pre nás všetko, čo len bude možné. Spomenul aj istý „dôležitý faktor“, ktorý pozná ešte z čias svojho novinárskeho pôsobenia, a to svetovú verejnú mienku. A tou podľa neho otriaslo, čo sa deje s nami. Rokovania sú, pravda, tvrdé – pokračoval –, čo vysvetľuje momentálne závažné opatrenia vo vzťahu k nám. Toto sú však iba prirodzené dôsledky „veľkej hry, v ktorej sme vlastne iba nástrojmi medzinárodného vydieračského manévru nedozerných rozmerov“. Po-

vedal však, že on, ktorý vie, čo sa „odohráva za týmito kulisami“, pokladá všetko len za „veľkolepý bluf“ v záujme dosiahnutia vyššieho cieľa a prosí nás o trochu strpenia, kým sa „udalosti nevyvinú“. Nato sa otec opýtal, či sa to dá očakávať už zajtra, alebo či má pokladať aj svoje povolanie iba za „bluf“, ba či zajtra dokonca ani nemá odísť do pracovného tábora. Priviedlo ho to trochu do rozpakov. – To nie, pravdaže nie, – odvetil. Povedal však, že je celkom pokojný, lebo vie, že otec bude čoskoro opäť doma. – Žijeme dvanástu hodinu, – riekol ešte, neprestajne si súchajúc dlane. A dodal: – Keby mi všetky tipy vyšli ako tento, nebol by som dnes taký chudák! – Bol by ešte pokračoval, ale macocha s matkou práve skončili s plecniakom a otec vstal z miesta, aby ho poťažkal.

Ako posledný prišiel macochin nevlastný brat ujo Lajos. Zastával v našej rodine nejakú dôležitú funkciu, ale neviem presne akú.

Ihneď sa chcel s otcom porozprávať medzi štyrmi očami. Zbadal som, že otca to znervóznilo a usiloval sa rozhovor s ním, čo aj veľmi taktne, čím skôr ukončiť. Nečakane si potom vzal do parády mňa. Vraj sa chce so mnou „trochu porozprávať“. Zavliekol ma do vzdialeného kúta izby a začal tým, že ako iste viem, otec „nás zajtra opustiť“. Povedal som mu, že viem. A tu zasa chcel vedieť, či mi bude chýbať. Jeho otázka ma trochu znervóznila, ale odpovedal som: – Samozrejme. – A keďže sa mi to videlo málo, rýchlo som dodal: – Veľmi. – Iba zdĺhavo prikyvoval s bolestným výrazom v tvári.

Dozvedel som sa však potom od neho zopár zaujímavých a prekvapujúcich vecí. Napríklad to, že istá etapa

môjho života, ktorú označil za „bezstarostné šťastné detstvo“, sa pre mňa dnešným smutným dňom skončila. – Asi si na to, – povedal, – takto ešte nepomyslel. – Uznal som, že nie. – Ale pravdepodobne, – pokračoval, – ťa neprekvapujú moje slová. – Opäť som povedal nie. Vtedy mi pripomenul, že nevlastná matka ostane po otcovom odchode bez pomoci, a hoci „rodina z nás nespustí oči“, jej hlavnou oporou budem odteraz ja. – Veru, – povedal, – priskoro sa dozvieš, čo sú „starosti a odriekanie“. – Lebo je zrejmé, že odteraz mi už nebude tak dobre ako dosiaľ, to ani nechce predom mnou tajiť, keďže sa so mnou zhovára „ako s dospelým“. – Teraz si už aj ty, – zdôrazňoval, – účastníkom spoločného osudu Židov. – Vysvetlil to aj obšírnejšie, keď spomenul, že tento osud, to je „tisícročia trvajúce nepretržité prenasledovanie“, ktoré však musia Židia „prijatť s pochopením a s pokornou trpezlivosťou“, lebo im ho zoslal Boh za ich dávne hriechy, a preto aj milosť môže prísť iba od neho. On však od nás očakáva, aby sme v tejto vážnej situácii všetci obstáli na mieste, ktoré nám určil On, „podľa svojich síl a schopností“. Ja napríklad – ako som sa dozvedel od strýka – musím obstáť ako hlava rodiny. Vyzvedal sa, či cítim v sebe silu a pripravenosť na takúto úlohu. I keď som nerozumel presne jeho úvahám, najmä tomu som nerozumel, čo hovoril o Židoch, ich hriechu a Pánu Bohu, jeho slová ma chytili za srdce. Odvetil som preto áno. Vyzeral spokojne. Správne, povedal. Vždy vedel, že som rozumný chlapec, čo v sebe nosí „hlboké city a disponuje pocitom zodpovednosti“. V tom množstve úderov, ktorých sa nám dostáva, je to preňho do istej miery útecha – ako vysvitlo z jeho ďalších